

TO SVOGRE.

BORGMESTER CLAUS CHRISTENSEN, REENBERGERNES STAM-
FADER, OG MAGISTER JENS OSTENFELD AF SLÆGTEN
MED DE RØDE ROSER.

PERSONER OG FORHOLD I VIBORG I DET 17. AARHUNDREDE.

Af Chr. Bokkenheuser.

1. Jyllands gamle Hovedstad. Viborg var i det 17. Aarhundredes første Halvdel Byen i Jyllands Hjærte, den laa paa det Sted, hvor Vejene fra alle Halvøens Egne stævnedes sammen, den var Jyllands Hovedstad.

Der var endnu i Christian IV's Tid noget tilbage af Viborgs Storhed, men snart skulde den sidste Rest svinde bort. Endnu drog Kongerne til Viborg for at faa Jydernes Bekræftelse paa Valget til den ledende Stilling indenfor Danmarks Rige — snart skulde dette høre op, Enevældens Konger havde ikke Brug for det menige Folks Hylding.

En Gang var Viborg Sæde for en stor og mægtig Gejstlighed, fornemme Adelsmænd sad paa Bispestolen i Viborg, og indflydelsesrige Folk dannede Domkapitlet; det var forbi, Pavevældets Fald havde ændret Forholdene; de Mænd, der nu beklædte Kirkens øverste Embedsstillinger, var for en stor Del af borgerlig Herkomst, og de satte ikke det Fornemhedens Præg paa den gamle Stiftsstad, som deres Forgængere havde gjort.

Endnu var Viborg Adels By. Her samledes dens jyske Medlemmer, naar store Begivenheder indenfor Slægterne skulde fejres, fra nær og fra fjærn stævnedes de sammen, og de fyldte og pyntede i den gamle By, deres Komme bragte Liv, og Borgerne spandt Silke ved de store Adelsfester. Det skulde snart høre op; den enevældige Konge knækkede Adels Magt, den fandt ikke mere Lejlighed til at mødes for at drøfte Standens Interesser, dens økonomiske Forhold tillod ikke Afholdelse af store Familiefester, og den holdt sig borte; dens Gaarde i Byen stod tomme, og Borgerne mistede de store Indtægter, der havde været knyttet til Adelsfamiliernes Ophold.

Disse Besøg var ikke Hverdagsbegivenheder, kun af og til fandt

de Sted. Til daglig levede **B o r g e r n e** deres eget Liv, og det er om dette, der i det følgende skal fortælles, om de gamle i Byen, hvem Magten var ved at glide af Hænde, og om de nye, der kom til, unge, dygtige Mænd, der vidste hurtigt at bane sig Vej frem og skaffe sig en Plads i Solen, og om Uoverensstemmelser og Kampe mellem disse, der hver for sig vilde være de første. Snart er Billedet roligt, og snart ligner det en sydende Hexekeddel, i hvilken Boblerne søger op til Overfladen og her springer med et Knald.

2. **De førende Mænd i Byen.** I Slutningen af Christian IV's Tid var der endnu blandt de fornemme, d. v. s. de velstaaende og indflydelsesrige, Borgere i Viborg Folk, der hørte til Byens gamle Patricierslægter.

Blandt dem fandtes Familierne *Hegelund* og *Trane*, der var stærkt indgiftede i hinanden. *Christen Hegelund*, der levede paa Reformationstiden, havde fire Sønner: *Peder* blev Borgmester, *Morten* og *Søren* blev Raadmænd, og *Jens* rejste til Ribe, hvor han blev Borgmester og Stamfader til en anset Slægt. Borgmester *Peder Hegelund* blev gift med en Datter af Borgmester *Peder Jensen Trane*, og deres ældste Søn blev opkaldt efter Morfaderen og kom til at hedde *Peder Trane* — maaske et Tegn paa, at Slægten *Trane* var den fornemste af de to; hans Datter blev gift med *Mag. Peder Pedersen*, Sognepræst til Sortebrødre Kirke.

Raadmand *Søren Hegelunds* Søn, *Christen*, var omkring 1620 Borgmester i Viborg, men med ham ophørte, saa vidt det kan ses, den mandlige Gren af Slægten at bo i Byen — hans to Sønner rejste til Norge — og denne var derefter kun repræsenteret paa Spindesiden.

Af Familien *Trane* levede der i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede fire Brødre, Sønner af Raadmand *Laurits Andersen Trane*:

Christen, Raadmand, gift med *Giertrud Jørgensdatter Hegelund*; af deres Børn blev *Laurits* Sognepræst til Domkirken, *Maren* gift med Raadmand *Kield Bøeg* og *Kirsten* gift med Raadmand *Niels Ostensfeld*;

Anders, Raadmand, gift med *Mette*, Datter af Raadmand *Søren Hegelund*; deres Datter *Kirsten* blev gift med *Oluf Christensen Kiedelsmed*, Sognepræst til Graabrødre Kirke;

Jens, Fader til *Lars Trane*, Kapellan til Domkirken, og til *Anna*, gift med Raadmand *Christen Basse*;

Niels, Raadmand, gift med *Anna Mortensdatter* af den gamle Viborgslægt *Hvas*; de havde Sønnen *Laurits*, der nævnes under Kapellan-Striden ved Sortebrødre Kirke.

Familien *Bering*, der stammede fra Landsbyen Bjerring, 15 km Sydøst for Viborg, og hvis Medlemmer af de ældre Slægtled skrev

sig Bierring, var indvandret en Gang i Reformationsaarhundredet. Der var ialt fire Brødre, hvoraf de tre slog sig ned i Viborg, medens den fjerde tog til Randers; fra dem stammer en talrig Slægt, der i det 17. Aarhundrede spillede en stor Rolle i Viborg; mange af dem var velstaaende Købmænd, og en Del af dem beklædte Stillinger som Borgmestre og Raadmænd. Den mest fremtrædende var *Peder Pedersen Bierring*, der fra 1631 var Borgmester, og hvis ældste Søn, der hed ligesom Faderen, var Sognepræst til Øster Sneede og gerne vilde have haft Kald i sin Fødeby.

Peder Bierrings samtidige var *Peder Ostenfeldt*; han var indvandret, var blevet gift ind i en velstaaende Familie, havde tidligt faaet Sæde i Raadet, og blev, da Christen Hegelund døde — vel i 1622 — Borgmester.

Peder Bierring og Peder Ostenfeldt styrede Viborg i en Meneskealder, men saa gik det galt; de havde begge søgt at gavne sig selv og deres nærmeste, Peder Ostenfeldt mest, og efter at Peder Bierring havde opgivet sit Embede og derefter var død, søgte og fik Peder Ostenfeldt sin Afsked. Nye Mænd kom til Roret, Folk med Kendskab til Administration, uddannede andre Steder i Landet.

Fremmest blandt dem var *Claus Christensen*; han giftede sig ind i en fremtrædende Viborg-Familie og fik derved — og paa Grund af sin personlige Dygtighed — en stor Stilling indenfor Byens Borgerstand, og han beholdt den til sin Død; han var desuden vel anskrevet hos Regeringen i Kjøbenhavn og nød sin Konges Gunst; det har sikkert ikke skadet hans By. Hans Hustru var Datter af Mag. Peder Pedersen, Sognepræst til Sortebrødre Kirke, og hun tilhørte sammen med Søsteren, der blev gift med en Søn af Borgmester Peder Ostenfeldt, en Kreds af Mennesker, der havde Rod i gamle Slægter med baade verdslig og gejstlig Betydning: Hegelund, Trane og Thøger Slægten.

3. *Thøger-Slægten*. Da Reformationsbevægelsen gik sin første Gang igennem Landet, da Hans Tavsen fra Prædikestolen i Graabrødrenes Klosterkirke i Viborg forkyndte den lutherske Lære og manede til Kamp imod Pavekirken, levede der i Johannitterklostret ved Bredden af Viborg Sø en Munk ved Navn *Thøger Jensen*; nogle har — vist med Urette — ment, at han var et Skud af den adelige Slægt Løvenbalk. Han sluttede sig til den nye Lære, blev Præst ved Sortebrødre Kirke, giftede sig med *Anna Pedersdatter*, fik en Søn *Peder Thøgersen* og døde i 1538. Denne Søn var født 1532 og blev altsaa i en Alder af kun 6 Aar faderløs; hans Moder giftede sig imidlertid igen, og hos Stiffaderen, Mag. *Morten Hvas*, Sognepræst til Sortebrødre Kirke, fik han en udmærket Opdragelse; 28 Aar gammel blev Peder Thøgersen Præst

ved Viborg Domkirke, 1565 tog han Magistergraden i Kjøbenhavn, og i 1571 blev han Biskop over Viborg Stift. Han og hans Hustru *Margrete Jensdatter* havde mange Børn, og den yngste blandt dem var Sønnen *Peder Pedersen*, der var født 8/1 1580. Da han var omtrent 15 Aar gammel, døde Faderen, og Moderen giftede sig tre Aar senere med Borgmester *Gunde Christensen Grøn*, almindeligt kaldet *Gunde Skriver*. De var begge aldrende Mennesker, og Giftermaalet vakte baade derfor og navnlig, fordi Bispens Enke blev anset for at staa langt over Borgmesteren, megen Bestyrtelse; hendes Børn havde næsten alle fremtrædende Stillinger indenfor Kirken, Døtrene ved deres Mænd, og de holdt sig borte fra Moderens nye Hjem. Dette var nu misforstaaet fra Børnenes Side; dels var det i de Tider saare almindeligt, at Enker og Enkemænd og giftede sig igen — den enlige Stand passede ikke til Forholdene, og navnlig Enker trængte i høj Grad til den Beskyttelse, der var forbundet med et nyt Ægteskab — og dels var det forkert at rynke paa Næsen ad en Mand som Gunde Skriver. Han var en særdeles agtet og en meget velstaaende Mand; han var først Landstingsskriver, senere Landstingshører og desuden i en lang Aarrække Borgmester i Viborg.

Margrete Jensdatter døde 23/12 1602, da den store Død hærgede Stiftsstadten.

Kun de to yngste af Biskop Peders Børn fulgte med Moderen, og de glædede Gunde Skriver ved at kalde ham Fader; det var *Margrete Pedersdatter*, der senere blev gift med *Villads Nielsen Brøns*, Rektor først i Aalborg og derefter i Viborg og siden Læsemester (Lector theologiæ) ved Viborg Domkirke, og den foran nævnte *Peder*.

Gunde Skriver interesserede sig meget for denne Dreng og fulgte ham igennem Aarene indtil sin Død i 1618. Han forærede ham en Gaard paa Nordsiden af Store Torv, umiddelbart Øst for den nuværende Amtsgaard, og det faldt endelig i hans Lod som Borgmester at medunderskrive Peder Pedersens Kaldsbrev som Sognepræst til Sortebrødre Kirke.

Peder Pedersen gik i Skole i sin Fødeby, blev Student, rejste udenlands og fik i Wittenberg Magistergraden. Den 12/10 1611 giftede han sig med *Maren Pedersdatter*, der var en Datter af den foran nævnte Borgmester *Peder Trane Hegelund*, og som rimeligvis var et meget godt Parti. Et Aar efter Brylluppet blev han Sognepræst til Sortebrødre Kirke med tilhørende Annexer Rødding, Løvel og Pederstrup. I Ægteskabets første Aar boede Mag. Peder i den Gaard paa Store Torv, der nu tilhører Svaneapoteket, men da en stor Del af Byen i 1615 var brændt, købte han en Brandtomt paa Sydsiden af Sct. Matthias Gade, nuværende Nr. 84—88, Matr. Nr. 304, 306—09.

Her opførte han en stor og anselig Bygning; Grunden grænsede imod Øst til en Gaard, der kaldtes »Mageløs«, og som tilhørte den anden Sognepræst ved Sortebrødre Kirke *Christen Clemesden Kioldorph*, og imod Vest til velbyrdige *Mogens Høegs* Ejendom; fra denne var den dog skilt ved en Smøge, gennem hvilken Spildevandet fra Mag. Peders Gaard fandt Vej til den større Rendesten i Sct. Matthias Gade. Huset imod Nord var 2 Lofter højt, hvilede paa middelalderlige Kældere og bestod af ialt 17 Fag Bindingsværk; omtrent paa Midten var der en Port, og ud til Gaden var Tavlene grønmaalede. Inde i den meget rummelige Gaard laa der imod Vest et 2 Lofter højt Hus, der bestod af 8 Fag og var sammenbygget med Gadehuset; her var der Køkken, Bryggers og Bagerovn. Imod Øst laa en lav 19 Fag lang Bygning, der rummede Stald og Fæhus, og imod Sydvest var der en liden Urtegaard. Langs Sydsiden, ud til »Gaden langs Sortebrødre Kirkes Mur« laa Laden, der var 12 Fag lang og 1 Loft høj, og som havde Port paa Midten, og i Gaarden var der en Brønd med tilhørende Trisse, Lænker og Spande. I denne Ejendom boede Mag. Peder og hans Hustru Resten af deres Livs Dage.

Ved en Fejltagelse har nogle af Viborgs Historiekrivere knyttet Navnet »Mageløs« til Mag. Peders Gaard; dette hørte, som foran nævnt, til Naboejendommen imod Øst, der fyldte hele den vestre Side af det Stræde, der nu hedder Mageløs, men som tidligere blot kaldtes Kirkestrædet.

Mag. Peders Hus pyntede i den gamle Viborggade, og da de kejserlige Tropper i 1627 besatte Byen, lagde Obersten, Grev *Strozzi*, Mærke til Ejendommen og bestemte den til Kvarter for sig selv. Da Jylland 17 Aar senere igen blev oversvømmet af Fjender — denne Gang var det Svenskere — fik Mag. Peder atter Indkvartering af meget krævende Officerer. Det har næppe været nogen hel billig Sag at være Kvartervært, og Magisteren besværede sig da ogsaa begge Gange over de store Udgifter, han havde haft; i 1627 var han blevet næsten ruineret, og i 1644 forklarede han, hvilke store Mængder Vin og Øl den indkvarterede Ritmester havde modtaget, samt hvor store Beløb han i øvrigt havde maattet udrede til forskellige højtstaaende Officerer. Slet saa galt har det nu næppe været, Mag. Peder var en velstaaende Mand, og han blev visselig ikke bragt til Tiggerstaven, men det var nu i de Tider almindeligt, at endogsaa Byens rige Folk nævnede sig selv som »jeg fattige Mand«. Baade under og efter Kejserkrigen havde Mag. Peder Penge nok til at kunne laane andre Kongens Mønt. Hans forskellige Sager imod Skyldnere, der ikke betalte deres Renter og Afdrag i rette Tid, karakteriserer ham som en haard og i Pengesager meget nøjeregnende Mand, og han var ikke bange for

at gribe til mindre fine Midler, hvis han derved kunde skaffe sig Gevinst.

Mag. Peder og hans Hustru havde ialt 6 Børn, hvoraf 2 Sønner og 1 Datter døde i en ung Alder; 3 Døtre blev gift: *Margrethe*, født 1613, død før 1650, gift med *Wads Bendtsen*, dansk Skoleholder først i Viborg og senere i Aalborg; de havde en eneste Datter, *Margrethe*, der blev gift med *Samuel Samuelsen* i Christianopol i Bleking; *Karen* og *Mette* vil blive omtalt senere som henholdsvis Mag. *Jens Ostenfelds* og Borgmester *Claus Christensens* Hustruer.

Mag. Peder døde allerede 12/1 1645 af Apoplexi, og hans Enke, der paa sine sidste Aar var blind, døde i Marts 1663.

4. De to Svogre. Midt paa den jyske Hede, hvor Landeveje og Jærnbaner mødes og danner et Knudepunkt, er der i de senere Aartier opstaaet en By, Herning; Hedens Hovedstad kaldes den, og uden om den strækker sig milevidt til alle Sider Hammer Herred. Tæt Øst for Herning og omtrent midt i Herredet ligger Gjellerup Sogn med Byerne Hammerum, Gjellerup og Lund (Lundby eller Gjelleruplund); de to sidstnævnte kroner den yderste vestlige Ende af et langt, smalt Højdedrag, som skyder sig ud fra den jyske Aas; naar man i vore Dage staar paa en af Bakketoppene i Nærheden af Gjellerup Kirke og ser ud over Landskabet, møder Øjet en frodig Egn; veldyrkede Marker skifter med smukke og moderne Landsbyer, og rundt om brydes Synslinien af større og mindre Skovstrækninger, Plantager af Gran og Fyr.

Før mange Menneskealder siden, ved Overgangen fra det 16. til det 17. Aarhundrede saa der anderledes ud her; den Gang var Hammerum Herred Landets goldeste Egn, Heden bredte sig til alle Sider, og Udsigten var vid, saa at man kunde »se ganske mange Kirker udi fremmede Herreder«. Hist og her brødes ligesom nu Synskredsen af Skovstrækninger, det var den Gang Rester af Fortidens store Egeskove.

Kirken var gammel, den eneste af de jyske Kirker fra det tolvte Aarhundrede, der selv bærer Aarstallet for sin Grundlæggelse, 1140, og den var indviet til Sct. Laurentius. Den var stor, og den var, hvad der var ualmindeligt for en Landsbykirke, fra meget tidlig Tid prydet med et Taarn; hist og her omkring den ligger der store Sten, og Sagnet fortæller om dem, at Kæmper fra fjerntliggende Højdepunkter har kastet dem efter Gjellerup Kirke — dog uden at ramme den. Dens Beliggenhed i Nærheden af den By, der har givet Herredet Navn, dens Anseelse og Størrelse og den Omstændighed, at Herredsfogden i Begyndelsen af Christian IV's Tid boede i Lund, hvor ogsaa en »Bavnehøj« findes, fører Tanken hen

paa, at den var Herredskirke, at tæt ved den holdtes Herredstinget, og at i den opbevaredes Herredets Bøger.

I Lund boede i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede *Christen Laursen*; han var bondefødt og stammede fra Harrestrup i Nørre Felding Sogn, 4 km Syd for Holstebro; han havde været Ridefoged, uvist hvor, sad nu som Herredsfoged i Hammerum Herred og døde Sct. Hans Aften 1616; det fortælles, at han blev stukket ihjel af en Bisværn. Hans Hustru *Kirsten Clausdatter* stammede fra Egnen omkring Slesvig, og hendes Forældre var *Claus Renior* og *Cathrine Sivers*.

Den yngste af deres Sønner *Claus* blev født i Lund 4/10 1610. Efter Faderens tidlige Død kom han i Huset hos Farbroderen *Jens Laursen*, og denne satte ham i Skole i Holstebro; her blev han i 7 Aar og kom saa i Tjeneste hos *Peder Skriver* i Stakhede i Krage-lund Sogn ved Silkeborg, hvor han blev til 1627; derefter kom han til Borgmesteren i Ringkøbing, der ogsaa hed *Peder Skriver*, og ham tjente han dels som Skriversvend og dels ved hans Købmandshandel; i Efteraaret 1628 maatte han imidlertid forlade denne Plads, da de kejserlige Tropper, der holdt Jylland besat, truede med at ville bortføre ham. Han opholdt sig saa en Tid hos sin Moder — hun havde giftet sig igen — og Midsommer 1629 kom han i Tjeneste hos Lensmanden paa Hald, *Knud Gyldenstjerne*; her var han i 8 Aar, først som Haandskriver og senere som Slotskriver, og Lensregnskaberne fra den Tid bærer Vidne baade om hans smukke Haandskrift og om hans udprægede Sans for Orden. Han fik Forbindelse med Folk i Viborg, og det faldt ham derfor naturligt, da Lensmanden døde, og han — fra 1/5 1637 — var uden Arbejde, at søge ind til denne By og her skabe sig en Stilling. 28/3 1638 tog han Borgerskab som Købmand i Viborg, og Dagen efter blev han trolovet med Mag. Peder Pedersens Datter *Mette*, der var født 12/9 1618. 10/2 1639 stod deres Bryllup.

Fra Husum i Vestslesvig fører en Landevej imod Øst over Holtingsted til Byen Slesvig; en god Mil Øst for Husum gaar den over en Bakke, og snart derefter falder den jævnt nedad imod Trenen. Paa Toppen af Bakken ligger Landsbyen Ostenfeld; Egnen er frugtbar, og fra det tæt Øst for Byen liggende Sundsbjerg er der en vid Udsigt; Kirken, der i Middelalderen var viet til Sct. Peder, er i sin nuværende Skikkelse næppe mere end halvandet Aarhundrede gammel.

I Ostenfeld hørte den Slægt hjemme, hvis Stamfader i Christian IV's Tid indvandrede til Viborg; han hed *Peder Pedersen*, var født 1574 og kaldte sig efter Slægtens By *Ostenfeld*, men det er ikke derfor givet, at han var født i denne Stad. Han var Skriversvend, det vil sige, han evnede, hvad der i hine Tider ikke var al-

mindeligt, at føre Pennen smukt og sirligt og at udtrykke sig i et godt Sprog; han blev Slotsskriver hos *Christen Holck*, Lensmand paa Hald, og da denne i 1611 flyttede til Silkeborg, fulgte Peder Ostenfeldt med og blev Ridefoged, og som saadan nævnes han i Aaret 1612; allerede den Gang var han blandt de Mænd, der ejede lidt mere end fra Haanden og i Munden. Kort Tid derefter kom han til Viborg, hvor han nedsatte sig som Købmand og giftede sig med den velstaaende Borger *Christen Jensens Datter Ane*; han blev senere Raadmand og Tolder, og i 1659 døde han som afskediget Borgmester. Han har sikkert været en velstillet Mand, men der er ingen Tegn paa, at han har hørt til Byens Rigmænd. Hans Vaaben eller Mærke var to røde Roser med grønne Stilke overkors paa hvid Bund og fandtes i sin Tid malet paa det øverste Pulpitur i Graabrødre Kirke i Viborg.

Han og Ane Christensdatter fik flere Børn:

Jens Pedersen Ostenfeld (han stavede sit Navn anderledes end Faderen), født 1616, gik i Skole i Viborg og blev Student derfra i 1638; i 1641 blev han Kapellan ved Sortebrødre Kirke i Viborg, og senere tog han Magistergraden; han blev gift med *Karen Pedersdatter*, der var født 11/12 1615,*) og som var Datter af Sognepræsten ved Sortebrødre Kirke, Mag. *Peder Pedersen*;

Christian, født 14/9 1619, var 1642—47 Conrector i Viborg og blev senere Professor medicinæ ved Kjøbenhavns Universitet og Assessor i Højesteret, død 31/8 1671;

Niels, Købmand og Raadmand i Viborg, død 1677, gift med *Kirsten Christensdatter Trane*, død 1671;

Peder, født ca. 1624, Studiosus, død 13/1 1665;

Mette, død 1689, gift 1. med *Anders Lauritsen Aagaard*, Sognepræst til Ørum, Vejrum og Viskum, født 1609, død 1661, hvis Fader havde været Sognepræst til Graabrødre Kirke i Viborg, og 2. med Eftermanden i Kaldet *Niels Olufsen Mariager*, død 1679;

Margrethe, født ca. 1632, død 1694, gift 1. med *Jens Ibsen*, Købmand og Raadmand i Viborg, død 1671, og 2. med Borgmester *Mourids Brun*, død 1682.

5. Præsteforhold. Strid i Graabrødre Sogn 1629. I hvert af de to Sogne i Viborg, Sortebrødre og Graabrødre, var der ansat to Sognepræster; de var ligestillede og skulde derfor dele Embedspligterne og Embedsindtægterne imellem sig;

*) Mag. Christen Erichsen skriver i sit Haandskrift (Side 330), at hun var født 1616, men der er vitterlig Fejl i hans Opstilling af Familien, og det er mest sandsynligt, at hun er født 1615; hun nævnes begravet 13/3 1688, 72 Aar gammel (Sortebrødre Kirkebog), det passer med, at hun er født 1615.

til hvert Sogn var der knyttet Annexer, til Sortebrødre hørte Røding, Løvel og Pederstrup, og til Graabrødre Asmild og Tapdrup.

Denne Ordning var efter Præsternes Mening mindre tilfredsstillende, medens Sognefolkene var glade ved den. Præsterne syntes, at Embedsindtægterne var for smaa, og de vilde have Arbejdet delt mellem en Sognepræst og en Kapellan; denne sidste skulde lønnes af Sognepræsten, og dette vilde altid være en økonomisk Gevinst; Menigheden derimod holdt paa, at der var rigeligt Udkomme til de to Sognepræster, og den vilde hellere have Præstegerningen bestridt af to ældre Mænd, som det hidtil havde været Reglen, end have den ene erstattet af en ung Person, der ved første Lejlighed søgte andetsteds hen.

Det var i Henhold til Kirkeordinansen af 1539 Borgmestre og Raad, der havde Kaldsretten, og man regnede almindeligvis med, at de Øvrighedspersoner, der boede i det paagældende Sogn, sammen med de mere fremtrædende af Sognemændene traf Bestemmelsen, og at de andre Medlemmer af Raadet tiltraadte den.

I Graabrødre Sogn kom det i 1629 til Uoverensstemmelser.

De to Sognepræster havde hidtil været *Laurits Jensen Aagaard* og Magister *Oluf Christensen Kiedelsmed*. Medens Laurits Jensen hørte til Graabrødre Kirkes Præstedynasti, idet han var gift med Datteren af en tidligere Sognepræst, søm selv havde »arvet« sit Embede, var Mag. Oluf med stærke Baand knyttet til Byens Borgerskab. Hans Fader var en meget velstaaende Købmand, og hans første Hustru, der netop døde i Sommeren 1629, var Datter af Raadmand *Anders Trane* og Stifdatter af *Peder Sørensen*, Byens første Borgmester; den anden Borgmester, *Peder Ostfeldt*, var gift med Mag. Olufs Søster (? Halvsøster), og Raadmand *Niels Rasmussen* havde hans Moster til Ægte.

I 1628 døde Laurits Jensen, og Borgmestrene, der begge boede i Graabrødre Sogn, og nogle af de i Sognet boende Raadmænd kaldte derefter Mag. Oluf til at være Ene-Sognepræst. Dette var en Voldshandling; det hed sig, at de ikke havde drøftet Sagen med de andre i Sognet boende Medlemmer af Raadet, og de havde ialfald ikke spurgt de Adelsmænd, der boede i Annexerne, og som nok vilde have et Ord med i Sagen; det drejede sig især om Landsdommer *Niels Krag*, der var Lensmand paa Asmild Kloster, mindre om *Hans Lindenov* til Skovsgaard.

Sagen blev indsendt til Kongen, og denne bestemte, at den skulde undersøges og afgøres af Lensmanden og Biskoppen; Resultatet blev, at der ansattes to Sognepræster, og at *Laurits Nielsen Aalborg* fik det ledige Embede.

Nogen Tid efter blev imidlertid Mag. *Peder Pedersen* og *Christen Clemesen Kieldorph*, der i Fællesskab var Præster ved Sortebrødre Kirke, enige om, at naar den ene døde eller paa anden

Maade fratraadte sit Embede, skulde den anden alene være Sognepræst, og denne Ordning bifaldt Kongen 24/2 1631. Samtidig bestemte Magistraten, at en tilsvarende Regel skulde være gældende i Graabrødre Sogn.

10 Aar senere døde Christen Clemedsen, og Mag. Peder skulde altsaa alene betjene Kaldet, men Menigheden var ikke tilfreds med den trufne Bestemmelse, og den henvendte sig derfor til Kongen og bad om, at den gamle Ordning med de to Sognepræster fremdeles maatte være gældende; ikke desto mindre fik Mag. Peder 25/11 1641 kongeligt Brev paa, at han skulde være Enepræst, men han skulde holde en Kapellan, som Sognemændene skulde kalde. *Jens Pedersen Ostenfeldt*, der alt var eller snart efter blev Mag. Peders Svigersøn, fik Embedet som Medtjener i Ordet.

6. Præstestrid i Sortebrødre Sogn 1645. Den 12/1 1645 døde Mag. Peder Pedersen, og Kaldelsen af en ny Sognepræst gav Anledning til Strid indenfor Byens Styrelse.

Raadet bestod af Borgmestrene *Peder Ostenfeldt* og *Peder Bierring* samt Raadmændene *Jens Pedersen Bierring*, *Niels Rasmussen*, *Just Boumand*, *Christen Christensen Hierbeck* og *Christen Jacobsen*; af disse boede Peder Ostenfeldt og Christen Hierbeck i Sortebrødre Sogn, de andre i Graabrødre.

Borgmestersønnen *Jens Ostenfeldt* var ubetinget den, der var nærmest til at blive Sognepræst; han var vel lidt af Sognets Beboere, hvem han nu i 4 Aar havde været en god Sjælesørger, og Udtalelserne om ham, som hans Modstandere maatte erkende som rigtige, gik ud paa, at han baade i Fredens og Ufredens Dage havde betjent sit Embede retsindigt, som en Præstemand det bør at gøre.

Den anden Borgmester, *Peder Bierring*, havde imidlertid ogsaa en Søn, der gerne vilde have det gode Embede i Viborg, og deraf opstod der Uenigheder indenfor Byens Styrelse og indenfor Borgerskabet. Borgmester Peder Bierring havde, som Skik og Brug var, og som Peder Ostenfeldt ved forskellige Exempler viste, ingen Ret til at blande sig i Forholdene i Sortebrødre Sogn, men han vilde alligevel hævde, at da det var Raadet, der havde Kaldsretten, og ikke en Del af dette, kunde man ikke uden videre forbi-gaa de Medlemmer, der tilfældigvis boede i det andet Sogn.

For at faa denne Side af Sagen mere oplyst skrev Peder Ostenfeldt til Kjøbenhavn og spurgte, hvorledes man i en tilsvarende Sag bar sig ad i Hovedstaden, og han fik til Svar, at naar en Sognepræst her døde eller blev befordret til et andet Embede, var det Skik, at de Borgmestre og Raadmænd, der boede i det paa-gældende Sogn, sammen med de fornemste af Sognemændene valgte den Mand til Præst, der behagede dem bedst, og derefter ud-

gav den samlede Magistrat Kaldsbrevet og skrev heri, at de havde kaldet Manden med Sognemændenes Samtykke.

Borgmester Peder Bierring var paa det rene med, at skulde det lykkes ham at faa sin egen Søn, der hed *Peder Bierring* ligesom Faderen, og som var Sognepræst i Øster Snede, valgt, maatte han først have Jens Ostenfeld slaaet ud, og derefter maatte han for Menigheden fremstille flere Personer, imellem hvilke den kunde vælge; det maatte saa blive hans Sag at sørge for, at Sognemændene netop valgte Præsten i Øster Snede, og hertil raadede han over nogle Slægtninge og Venner indenfor Sortebrødre Sogn; han troede, der var mange, men i det sidste afgørende Øjeblik viste de sig at være svundet ind til 2.

Ugedagen efter, at Magister Peder Pedersen var død, sendte 13 af Sognemændene Brev til Borgmestre og Raad: De anmodede disse om ikke at ville forhaste sig med at kalde en ny Sognepræst, de vilde gerne høre forskellige og vælge imellem dem, og et Par Dage derefter fremkom et nyt Brev, der udtrykte Uvilje imod Jens Ostenfeld; det var underskrevet af 4 paa flere Sognemænds Vegne.

I al Hemmelighed skrev derefter Borgmester Peder Bierring til forskellige Præster og spurgte dem, om de ikke kunde ønske at søge Sortebrødre-Kaldet, og han fik ogsaa — omend sent — bekræftende Svar fra *Jens Karmark* i Langaa, men Tiden gik, og heller ikke i den anden Lejr laa man paa den lade Side; Resultatet blev en skriftlig Henvendelse fra 66 Sognemænd: De mente, der var ingen Grund til at forhale Tiden, de var godt tilfredse med Jens Ostenfeld og ønskede ham til Sognepræst. Borgmester Peder Bierring sendte nu sammen med de i Graabrødre Sogn boende Raadmænd et Brev til Peder Ostenfeldt og Christen Hierbeck: De ønskede, at Sagen blev stillet i Bero, saa at der kunde blive Tid til at høre andre, »og vi da en dygtig Person kunde kalde dertil«. Peder Ostenfeldt og Christen Hierbeck svarede, at der intet andet i Sagen skulde foretages, end hvad der kunde være til Gavn for Guds Navns Ære og Menighedens Salighed.

Om Peder Bierrings Færd udtalte Peder Ostenfeldt sig senere i meget skarpe Vendinger, at han »uadvaret, uadspurgt, umedraadført, uafvidendes tog sig for at forskrive adskillige hæderlige Præstemænd fra Landsbyer, inden og uden Stifts«.

Søndag den 2/2, det var 3-Ugers Dagen for Mag. Peders Død, prædikede Jens Ostenfeld til Højmesse i Sortebrødre Kirke. Efter at Gudstjenesten var til Ende, spurgte Borgmestre og Raad, som i Sognet boede, om nogen havde noget at sige imod Kapellanen, og 24 Sognemænd sagde paa de andres Vegne, at de var glade ved ham, de havde ikke noget at sige ham paa og kendte ham godt fra hans unge Dage. Derefter henvendte den fungerende Provst, Mag. *Oluf Kiedelsmed*, sig til Menigheden og formanede Sogne-

mændene til at sige deres rette Mening: Om de havde noget at sige Jens Ostenfeld paa, om nogen begærede at ville høre flere Personers Prædiken, og om nogen begærede en anden til Sognepræst end Kapellanen; dertil svarede de »med en samtlig Stemme«, at de ønskede ingen anden end Jens Ostenfeld. Saa gik Borgmester Peder Ostenfeldt frem paa Kirkegulvet, kaldede sin Søn til Sognepræst for Sortebrødre Sogn og gav ham Kaldsbrevet, der lød saaledes:

»Borgmestre og Raad i Viborg i Sortebrødre Sogn boende gøre vitterligt, at eftersom Gud almægtigste ved den timelige Død har heden kaldet vor kjære Sjælesørger, hæderlig og højlærd Mand Mester Peder Pedersøn, forrige Sognepræst til Sortebrødre Kirke med dets Annexer, og vi nu i denne højtrængende Tid behøver igjen en anden lærd, dygtig og skikkelig Præstemand i det Sted, og jus eligendi og voccandi os af Gud og Højvrighed naadigst givne er efter Ordinantzen og Forordningen, saa have vi i Dag den 2. Februar udi hæderlig og højlærd Mands, Mester Oluf Christensøns, Vicepræpositis Nærværelse og efter Bøn og Paakaldelse til Guds almægtigste saa og efter denne hæderlige Menigheds indstændige skriftlige og mundtlige Begjæring og Stemme her udi Sognet af Guds guddommelige Forsyn udi den hellige Trefoldigheds Navn kaldet til vores Sjælesørger og Sognepræst her til Sortebrødre Kirke hæderlig og vellærd Mand Hr. Jens Pedersøn Ostenfeld, som nu paa det fjerde Aar har været vor Capellan og Medtjener i det højværdige Prædikeembede her til Sognet og samme Bestilling desmidlertid med al gudelig Flittighed udi Lærdom, skikkelig og oprigtigt Liv og Levned har forstanden og betjent, og det med saadan Skjel, at han herefter som tilforn skal skikke og forholde sig udi Kirken og uden Kirken som en ret sand Guds Ords Tjener vel egner og anstaar i alle Maader og saa nyde al den Rente og Indkomst af samme Sogn, som af Arilds Tid deraf givne er, og hans Formænd før hannem haft og nydt haver efter Ordinantzen, og derhos efter vores allernaadigste Herres og Konges Anordning skal holde en Capellan, som af Sognemændene skal kaldes, saa og være sin rette Øvrighed, gejstlig og verdslig, hørig og lydig efter Ordinantzen og kongelig Forordning i alle tilbørlige Maader, paa det venligste begjærende af vor kjære Bishop, han sig imod hannem efter kongelig Forordning vilde forholde. Til Vidnesbyrd have vi vore Signeter herunder trykt og med egne Hænder underskrevet, hosunderskrevne vore kjære Medborgere her i Sognet, som af os og Menigheden til Bekræftning og Vitterlighed er ombedet, deres Forsegling og Underskrivelse.

Actum Sortebrødre Kirke den 2. Februar Anno 1645.

Peder Ostenfeldt.	Christen Hierbeck.	
Jens Jørgensen.	Niels Roersøn.	Peder Kieldsøn Barscher.
Henrik Pedersøn.		Andreas Schultt.«

Den 5/2 udstedte *Werner Parsberg* til Sødal sammen med Sognemændene i Rødding, Løvel og Pederstrup Sogne Kaldsbrev til Jens Ostenfeld som Sognepræst til Annexerne.

Dermed var Sagen dog ikke endt, Striden imellem de to Slægter førtes videre; fra Kongen kom der Brev, at hvis det til Jens Ostenfeld udstedte Kaldsbrev var ulovligt — hvad Majestæten havde bragt i Erfaring — skulde det ikke være nogen Hindring for, at en anden, især Peder Bierring i Øster Snede, som Kongen

selv havde hørt, skulde kunne blive Sognepræst i Viborg; Lensmanden og Bispen skulde undersøge Sagen, kende og dømme.

Fredag den 21/2 gjorde da Borgmester Peder Bierring endnu et Forsøg paa at faa Sagen vendt efter sit Forgodtbefindende; til Aftensangstjeneste prædikede hans Søn i Sortebrødre Kirke, og ved denne Lejlighed var Borgmesteren og Raadmændene fra Graabrødre Sogn tilstede — den 2/2 havde de glimret ved deres Fraværelse. Da Gudstjenesten var til Ende, traadte Raadmand *Niels Rasmussen* frem og bad den fungerende Provst om Tilladelse til at maatte forelæse Kongens Brev; da denne Læsning var til Ende, rejste Peder Bierring sig og spurgte, om Sognemændene var fornøjede med det Kald, der var sket; hertil svarede de alle ja. Saa kaldte Borgmesteren »med høj Røst ved Navn en Sortebrødre-Sognemand, nemlig *Claus Sidenborg*«, der nævnes at være besvoret med Borgmesteren, og spurgte om hans Mening; han svarede, at han ønskede Peder Bierring til Sognepræst, og efter Forespørgsel fra Provstens Side sluttede Skomager *Hendrich Borchardtsen* sig til Claus Sidenborg. Nu tog en af Sognemændene til Orde og sagde, at hvis de to alene — imod de andres Vilje — vilde bestemme, hvem der skulde være Præst ved Kirken, saa maatte de lønne ham af deres egen Lomme.

Den 16/4 var Sagen for en Ret, der bestod af Biskoppen og Provsterne, og her fremførte begge Parter, hvad de mente kunde tjene til Forklaring af deres Færd. Borgmester Peder Ostenfeldt og Raadmand Christen Hierbeck mødte med en længere Redegørelse og udtalte heri: »Dømme nu enhver, med hvad Ret og Billighed de Dannemænd udi Graabrødre haver denne saa lovligen udgivne Kald for ulovligen angiven og saa grovligten beskyldet og foraarsaget saadan Tvist og Vidtløftighed, til hvilken de aldrig havde givet Aarsag, dersom de havde haft det Sind at med deres prætenderet og tiltagen Myndighed søge Menighedens Bedste og Guds Navns Ære, som de ellers lode sig nok af berømme i Begyndelsen, førend siden den eneste og retteste Aarsag og Forsæt blev aabenbaret.«

Det blev Borgmester Ostenfeldt, der gik af med Sejren, og hans Søn, der blev Sognepræst. Borgmester Peder Bierring led et Nederlag, og hans Søn kom ikke til Viborg; han havde gjort sig megen Umage for at faa sin Vilje ført igennem, og mange Vaaben havde han brugt, de var blot ikke alle lige tiltalende.

Man fristes imidlertid til at stille det Spørgsmaal, som desværre maa lades ubesvaret: Hvad var der mon sket, hvis Peder Ostenfeldts Søn havde siddet i Øster Snede, og Peder Bierrings Søn havde været Kapellan i Viborg?

Striden var bilagt, men den var næppe endt; Begivenhederne,

der fulgte, fortæller, at Jens Ostenfeld — han blev nogle Aar efter Magister — ikke var helt saa godt lidt indenfor Sortebrødre Sogn, som man skulde have troet, og at hverken han eller Faderen veg tilbage for at bruge mindre fine Midler, naar de vilde tvinge deres Mening igennem.

7. Kapellan-Striden ved Sortebrødre Kirke 1653—55. I de første to Aar havde Mag. Jens Ostenfeld to Kapellaner, og derefter fulgte fra 1647 *Laurids Nielsen Fog*, der blev i Embedet til 1653.

Det var ikke nogen let og behagelig Stilling at være Kapellan hos Sognepræsten til Sortebrødre Kirke, og det er ikke at undres over, at de unge Præster saa ofte skiftede. Sognemændene skrev saaledes i 1648 til Rigens Raad, det var kort efter Christian IV's Død, at Kapellanerne i høj Grad havde været udsat for Mag. Jens's Modstand, de havde altid haft »stor Krakil om dem«. Nu havde de faaet en Mand, de var glade ved, men hidtil havde Mag. Jens lagt ham Hindringer i Vejen, fordi han ikke vilde nøjes med den ringe Løn, Sognepræsten efter Forgodtbefindende bød ham, og af hvilken han heller ikke kunde leve. De kunde ikke forstaa, at Mag. Jens var saa paaholdende, thi i gamle Dage havde to Præster haft deres gode Udkomme af Kaldet, og det var endda bedre end det andet Sognekald i Viborg, hvoraf to Præster rigeligen levede. De bad nu om, at Forholdene maatte blive som i tidligere Tider, d. v. s. at de igen maatte faa to ligestillede Præster, thi ellers var de bange for, at de fik »stor Besværing og Tribulatz af Mag. Jens Ostenfeld udi slige Maader, naar Kapellan skal kaldes, som endnu er sket næsten hvert Aar eller hvert andet, siden den Forandring desværre paa Sognepræsterne sket er.«

I 1652 arbejdede Sognepræst og Kapellan endnu slet sammen; Mag. Jens vilde ikke tillade, at Laurids Fog oppebar det Offer, som Menigheden gjerne vilde yde ham, og om hvilket der iøvrigt ved Ansættelsen var truffet den Aftale, at han skulde have det; han klagede til Kongen, og denne skrev, at Lensmanden og Biskoppen skulde ordne Sagen, thi Kapellanden skulde have sit Offer, hvad enten det blev lagt paa Alteret eller givet ham i Skriftestolen.

Forholdet mellem Sognepræsten og Kapellanden blev dog næppe bedret, og ved Nytaarstide 1653 rejste Laurids Fog sin Vej. Det blev Signalet til, at Striden indenfor Borgerskabet i Viborg igen blussede op.

Allerede i December Maaned 1652 havde man faaet at vide, at Laurids Fog vilde forlade Byen, og hurtigt — for ikke at blive overlistet af Folk med en anden Mening — satte Mag. Jens sig i Bevægelse for at finde en Afløser. Det gjaldt om at finde en billig

Hjælper, thi han skulde jo selv udrede Lønningen, og han var en Mand, der saa meget paa det syndige Mammon; han havde paa det Tidspunkt Hustru og 3—4 Børn at forsørge og mente, han om sig selv nok kunde bruge Udtrykket »jeg fattige Mand«.

Der var tre, der gjerne vilde have Pladsen — Mag. Jens vidste ialfald ikke bedre — og blandt dem valgte han *Mads Pedersen*; der vides kun lidt om denne: han var født i Hobro, var i 1639 blevet Student fra Odense Skole og havde hidtil ikke opnaaet at faa Kald.

Henimod Jul sluttede saa Mag. Jens, hans gamle Fader, der endnu sad i Byens Borgmesterstol, og Mads Pedersen sig sammen for snarest at faa Ende paa Sagen; i Fællesskab udarbejdede de en Erklæring fra Sognets Beboere, at de ønskede at faa Mads Pedersen til Kapellan, og paa denne vilde de nu samle Underskrifter, ialfald saa mange, at det kunde se ud, som om det var Sognets Flertal, der havde fremsat Ønsket. *Laurids Nielsen Trane*, der var nær knyttet til Mag. Jens's Hus, skulde gaa rundt med Listen, og for ikke at bringe Familien Ostenfeld i Vanskeligheder, blev det Mads Pedersen, der henvendte sig til ham og bad ham tage sig af Sagen.

Imidlertid var hverken Borgmesteren eller hans Søn ledige; en Dag var et af Børnene hos Mag. Jens kommet til Skade, og han havde derfor sendt Bud efter *Peter Bader*, om han vilde komme og forbinde Barnet; da det var overstaet, tog Mag. Jens ham med ind i sit Kammer og talte med ham om den nye Kapellan; han satte derefter sit Navn under Erklæringen. Paa tilsvarende Maade gik det, naar andre af Sognets Beboere mere eller mindre tilfældigt havde Ærinde hos Borgmesteren eller hos Mag. Jens.

Erich Nielsen Hollænder, en af Byens fornemme Borgere, der boede i en stor Gaard i Store Sct. Mikkel's Gade lige over for Indgangen til Kirkegaarden, fik Nys om Sagen og sendte Bud efter Mads Pedersen; da han havde faaet den nødvendige Forklaring, skrev han under paa Erklæringen; han hørte sikkert til Mag. Jens's nære Omgangskreds, senere blev hans Søn, Mag. *Christen Erichsen*, Viborgs Historieskriver, gift med Jens Ostenfelds Datter.

Samtidig gik saa baade Laurids Trane og Mads Pedersen rundt og samlede Underskrifter. Brevet var dateret den 28/12, men det forhindrede ikke, at Laurids Trane Nytaarsaftens Dag standsede en Mand paa Gaden og fik ham til at skrive under.

Erklæringen fik paa den Maade ialt 46 Underskrifter.

Ved Aftensangstjenesten Nytaarsdag 1653 holdt Laurids Fog sin Afskedsprædiken, og paa Hellig Tre Kongers Dag gav Provsten, Mag. *Oluf Christensen Kiedelsmed*, Møde i Sortebrødre Kirke, hvor han i sin Bøn udtalte Ønsket om, at Menigheden maatte faa en god og skikkelig Person til Kapellan.

Den følgende Dag, Fredag den 7/1, prædikede Mads Pedersen; da Tjenesten var forbi, gik Mag. Jens fra Alteret ned paa Kirkegulvet, og uden at tage Hensyn til Provstens Nærværelse holdt han en Tale til Menigheden; han berømmede Mads Pedersen og meddelte, at en Del af Sognemændene allerede havde samtykket i Valget af ham.

Som Svar herpaa gik Raadmændene *Niels Pedersen Nepgaardt* og *Claus Sidenborg* sammen med *Niels Roersen* og *Søren Nielsen Bøeg* frem paa Kirkegulvet og begærede paa flere Sognemænds Vegne, at endnu en eller to maatte prædike.

Mag. Jens, for hvem dette vist var en Overraskelse, havde svært ved at beherske sig; han kom med forskellige Bemærkninger, og til Niels Nepgaardt sagde han: Gaa I kun hjem og to Eder — oversat paa moderne Dansk vistnok det samme som: Gaa hjem og pas Jeres egne Sager.

Imidlertid kom den gamle Borgmester Sønnen til Hjælp; han sagde, at det kunde ikke gøres fornødent, og der var ingen Grund til at udsætte Valget; hans Svigersøn, Raadmand *Jens Ibsen*, sagde dertil, at det var man dog vist nødt til at bevilge, men Borgmesteren fortsatte, at han vilde kalde Mads Pedersen og ingen anden til Kapellan; hans Søn *Niels Ostenfeld* raabte saa til Menigheden, at de, der vilde stemme paa Mads Pedersen, skulde give dette til Kende, og straks raabte en hel Hob af Sognemændene ja! ja! og andre rakte deres Huer og Vanter og Kæppe i Vejret. Niels Nepgaardt svarede hertil, at han mente, det var Raadet, der havde Myndighed til at vælge og kalde en ny Kapellan, og han vilde spørge, hvem det ellers var, der vilde samtykke i Valget; dette i Forbindelse med den Omstændighed, at det var Niels Nepgaardt, der førte Ordet, medens det ellers var Søren Bøeg, der var Fører for Oppositionen imod Familien Ostenfeld, gav Niels Ostenfeld Anledning til at bemærke: Er nu Judas og Pilatus forligte? Dette hentydede til en fornylig bilagt Strid mellem Niels Nepgaardt og Claus Sidenborg imod Søren Bøeg.

Mag. Jens tog igen Ordet: Han syntes, det kunde være nok med de tre Personer, de alt havde hørt prædike, især da adskillige af Sognemændene alt havde udtalt, at de vilde være tilfredse med Mads Pedersen, og for nærmere at underbygge den sidste Bemærkning tog han Erklæringen frem og gav sig til at læse den op, men han var ikke kommet ret langt, før baade Faderen, Broderen og Svogeren, ængstelige for hvad deraf kunde følge, afbrød ham og raabte: Det gøres ikke fornødent den at udlæse. Saa foldede Mag. Jens atter Papiret sammen og stak det i sin Lomme.

Niels Nepgaardt forlangte at faa nærmere Oplysning om denne Erklæring og om, fra hvilken Dag den skrev sig; Niels Ostenfeld svarede, at den var dateret den foregaende Dag (det var ikke

sandt, og det er usandsynligt, at han ikke skulde have vidst ordentlig Besked), og Jens Ostenfeld sagde, at det kunde jo være ligemeget, Brevet var saa vel sammensyet, at det ikke vilde løbe op i Sømmene.

Derefter fik Mads Pedersen Kaldsbrev som Kapellan, underskrevet af Borgmester *Peder Ostenfeldt*, Raadmand *Jens Ibsen*, Ridefoged paa Hald *Hans Johansen* og Købmændene *Mourids Christensen Graae*, *Erich Nielsen Hollænder*, *Niels Ostenfeld* og *Niels Kjolsen*, alle Borgere i Viborg; om Hans Johansen blev det hævdet, at selv om han havde Borgerbrev, var han dog ikke skatteyndende Borger, og han havde derfor intet med Sagen at gøre.

Den samme Dag, den 7/1, skrev *Jacob Jensen* og *Niels Basse* paa flere Sognemænds Vegne til Mag. Jens og bad om Tilladelse til, at *Kield Andersen Schive* prædikede Søndag den 16/1 til Højmesse. Dette kom Jens Ostenfeld meget ubejlignet, og selv om han svarede delvis imødekommende og sluttede sit Brev med »mit Forsæt har aldrig været noget at hindre, som kunde tjene til Guds Navns Æres Forfremmelse og hans Menigheds salige Opbyggelse, som de mig synes at ville tillægge«, saa prøvede han dog at lægge Sagen Hindringer i Vejen; han skrev til *Kield Schive*, at han kunde prædike om Fredagen eller til Aftensang, men da denne svarede, at derom havde han ikke bedt, blev han nødt til at indrømme ham Adgang til Prædikestolen til Søndagens Højmessetjeneste.

Imidlertid traadte Sognemændene sammen, og den 15/1 valgte de i Provstens Nærværelse Borgmester *Peder Ostenfeldt*, Raadmændene *Niels Nepgaardt*, *Claus Sidenborg* og *Jens Ibsen* samt Skatteborgerne *Niels Roersen*, *Søren Bøeg* og *Andreas Schult* Skomager til at vælge og kalde en Kapellan.

Søndag den 16/1 prædikede *Kield Schive*, og Torsdag den 3/2 skrev *Niels Nepgaardt* m. fl. til Borgmester *Peder Ostenfeldt* og Raadmand *Jens Ibsen*, om de vilde give Møde i Kirken ved Guds-tjenesten den følgende Dag for at vælge og kalde en Kapellan. De svarede begge afvisende, og den 4/2 blev *Kield Schive* kaldet til Kapellan. Mag. Jens blev rasende, og da efter Højmessetjenesten den 6/2 *Kield Bøeg* og *Knud Lauritsen* Remmer paa de andres Vegne bad om, at den nye Kapellan maatte prædike til Aftensang samme Dag og fremdeles passe denne og Fredagstjenesten, svarede han, at derom skulde de aldeles ikke bekymre sig, han skulde nok selv passe Aftensangstjenesten og »forsørge sin Prædikestol«, og han vilde ikke give *Kield Schive* noget Løfte med Hensyn til Prædikestjenesten.

Nu var der kaldet to Kapellaner, og da ingen af dem, der havde været med til at udstede Kaldsbrevene, vilde indrømme, at de havde været uberettiget til denne Handling, maatte Sagen indankes for Retten. Det begyndte med Indstævning for Viborg Lands-

ting og for Lensmanden og Biskoppen, og det endte i Sommeren 1655 for Herredagen.

Retssagerne kom ikke Familien Ostenfeld tilpas, og baade Borgmesteren og hans Søn samt deres Prokurator *Hans Kall* gjorde deres Bedste for at lægge Dommerne Hindringer i Vejen; hver Gang den mindste Lejlighed bød sig, søgte de ved at besvære sig over formelle Ubetydeligheder at trække Sagen i Langdrag, men det hjalp dem ikke. Naar der fremstod Vidner, hvis Udsagn var lidt svævende, eller hvis Bemærkninger blot paa et enkelt Punkt afveg fra andres Forklaringer, stemplede de dem strax som Usandhed; som Eksempel herpaa skal nævnes, at da Skomager *Andreas Schult* forklarede, hvad der var sket i Kirken Fredag den 7/7 — en Beretning, Landsdommerne i et og alt havde godkendt som rigtig — og han deri nævnede, at »en Del af Sognets Beboere« havde givet deres Mening tilkende ved at række deres Huer, Vanter og Kæppe i Vejret, saa vilde Hans Kall hævde, at en saadan Fremstilling var værdiløs, fordi der ikke blev nævnet Navne. I Sagen var — det kunde ikke undgaas i en By som Viborg — en Del af de indstævnedes knyttet sammen ved Slægtsskabsbaand; derved fremkom — paastod Hans Kall — Vidnesbyrd, der var vildige, og til hvilke man intet Hensyn kunde tage; i Sagen optraadte saaledes Brødrene *Kield Nielsen Bøeg* og *Christen Nielsen Bøeg* Skomager, de var Brodersønner af *Søren Bøeg*, og deres Vidnesbyrd var derfor uden Værdi; *Christen Vinkel* var tunghør, og man kunde derfor ikke rette sig efter hans Udtalelser — hvorledes skulde han kunne give en Fremstilling af det skete, naar han havde svært ved at opfatte andres Tale? *Andreas Schult* evnede ikke at læse eller skrive, men ikke desto mindre nævnede han i Retten Datoer efter Almanakken; »enhver retsindig, som kan læse og skrive, ved jo vel, at den, som ikke kan læse og skrive, ikke kan udlede Dagen i Almanakken«, sagde Prokuratoren. Mag. Jens hævdede, at det var uhyre vanskeligt at finde ud af, hvem Knud Sadelmager var, naar han ogsaa kaldtes Knud Remmer, medens han i Virkeligheden hed Knud Lauritsen; det lyder nu underligt, at han, der selv var født i Byen, og som havde været Præst i Sognet i 12 Aar, vilde komme med den Slags Bemærkninger, i hvert Fald var Exemplet uheldigt valgt, thi Sadelmageren *Knud Lauritsen Remmer* var trods sine forskellige Navne meget godt kendt i Viborg, hvor han hørte til de førende indenfor Haandværkerstanden; han boede i Sct. Matthias Gade i en Del af den Ejendom, der nu hedder Preislers Hotel. Til Slut sagde Hans Kall, at en Mængde af Vidnesbyrdene var fremskaffet af Had og Avind, og han gav netop i disse Ord en god Karakteristik af Borgerskabets Forhold til Familien Ostenfeld — maaske især til den gamle Borgmester.

Den 2/3 1653 dømte Nørrejylland's Landsting, at Fremgangs-

maaden med Hensyn til det den 15/1 foretagne Valg af 7 Kaldsmænd var korrekt, og at Kaldelsen af Kield Schive derfor var i Orden. *Mads Pedersen* forsvandt derved ud af Viborgs Historie.

Nu greb Kongen ind. Han havde faaet Nys om den Forargelse og Uskikkelighed, der havde fundet Sted indenfor Sortebrødre Sogn, og 25/6 1653 gik der Bud og Brev til Lensmanden og Biskoppen: Kongen var utilfreds med baade Borgmester Peder Ostenfeldt og Mag. Jens Ostenfeld, hvis Pligt det var at overholde Ordinansen og Forordningerne; Præsten burde maaske have sit Kald forbrudt, og det var tvivlsomt, om Peder Ostenfeldt »efter sli^g Beskaffenhed Borgmesters Bestilling herefter bør at betjene«. Samtidig bestemte kongelig Majestæt, at der i Fremtiden ligesom i ældre Tider skulde være to Sognepræster ved Sortebrødre Kirke, at Kield Schive skulde være den ene, »og efterdi Præsterne tilforn med deres Ufornøjelighed har været Aarsag til forrige Forandring, da ville Vi naadigst, at ingen samme Kald maa tilstedes, som ikke med dens Tillæg og sædvanlige Indkomst anlover at ville være fornøjet«.

Endnu i Midten af August var Kield Schive ikke blevet ordineret som Sognepræst, og Kongen skrev derfor 17/8 til Biskoppen, at denne Handling skulde foretages »strax og uden videre Forhaling«.

Majestæten havde tidligere udtalt, at Spørgsmaalet om Indtægternes Deling mellem de to Præster skulde afgøres senere, naar Herredagen havde haft Sagen til Behandling, men da dette trak ud, fik Biskoppen 8/7 1654 kongeligt Brev, at saasom Mag. Jens i det forløbne Aar havde haft hele Indtægten af Kaldet, skulde Kield Schive det tilkommende Aars Indkomst alene opbære.

Den 31/7 1655 dømte Herredagen i Sagen. Nogle Gange i de forløbne to Aar havde Landstinget haft med den at gøre, og Landsdommerne havde maattet høre paa, at Borgmesteren havde gjort sig stor Umage for at komme uden om Sagens Kærne; han havde, trods de mange Vidner, villet paastaa, at han intet havde haft at gøre med Erklæringen af 28/12 1652, ja han vilde endog hævde, at det hele var opdigtet af Niels Nepgaardt m. fl., og at Erklæringen slet ikke havde existeret. Da han endelig nødtes til at fremlægge Brevet, viste det sig, at han havde makuleret Datoen.

Herredsdagens Dom lød saaledes:

»Peder Ostenfeld findes ulovligen og ikke som en ret Øvrighedsmand sig at have forholdet, baade med det Begjæringsbrev at lade underskrive, med en ulovlig Benægtelse at gjøre, med et Brev med makuleret Dato at lade fremlægge, med utilbørlige Beskyldninger mod Niels Nipgaard, Claus Sidenborg og Søren Bøeg; da kan han ikke eragtes herefter Borgmesters Bestilling at burde betjene, og hvis [Ord] han Niels Nipgaard, Claus Sidenborg og Søren Bøeg ubillig har tillagt, derfor bør de efter Landsdommernes Dom fri og hermed erklæret at være, og hermed disse Sager med Peder Ostenfeld optaget;

Niels Ostenfeld, Erich Nielsen, Niels Knudsen (Skrivefejl for Kjølser) og Hans Johansen, som først har medværet Begjæringsbrevet at underskrive og siden Fuldmagt at udgive, bør til Børnehuset i Viborg 100 Rdl. at udgive, og Lensmanden efter hvers Formue at forordne, hvor meget hver deraf bør at give.«

Umiddelbart efter Herredagens Dom tilgik der Lensmanden 2 kongelige Breve: 4/8 1655: Lensmanden maa indtil videre ikke forordne Borgmestre og Raadmænd i Viborg, og 3/9 1655: Lensmanden skal snarest tilforordne *Søren Bøeg*, Borger og Indvaaner i Viborg, først at være Raadmand og strax derefter at være Borgmester i Viborg.

Søren Bøeg fik den Plads, der var blevet ledig ved, at *Peder Bierring* 28/5 1653 efter Ansøgning havde kvitteret sin Bestilling, og Bestemmelsen ramte derfor ikke direkte den gamle *Peder Ostenfeldt*; ikke desto mindre var den et haardt Slag for ham, han følte sig sat til Side, og han bad Kongen om at maatte faa sin Afsked; han skrev, at den Dom, Herredagen havde fældet, af hans Modstandere vrangeligen var blevet udtydet ham, hans Børn og hans Slægt til Vanære, og at han paa Grund af sin høje Alderdom og sin Skrøbelighed ikke mere evnede at betjene sin Borgmester-Bestilling. 16/3 1656 bevilgede Kongen ham hans Afsked, og 3 Maaneder senere fik Lensmanden Brev om at forordne Landstingshører *Hendrich Jensen* til at være Borgmester; atter fik en ny Mand Plads i Byens Styrelse.

3 Aar senere døde *Peder Ostenfeldt*, og 12/6 1659 stedtes han til Hvile i Sortebrødrenes gamle Klosterkirke.

Mag. *Jens* tabte ganske Modet og faldt til Føje; 26/8 1655 sendte han Kansleren et ydmygt Brev og bad om, at denne vilde skaffe ham kongeligt Brev, at han maatte være forskaanet for videre Trætte og Forfølgelse i Anledning af Kapellan-Sagen, og at Kongen naadigst vilde efterlade ham den Forseelse, han derudi havde begaaet. 4/10 1655 sendte han et nyt Brev, indeholdende den Erklæring, at de tre Dannemænd, *Niels Nepgaardt*, *Søren Bøeg* og *Claus Sidenborg*, der havde været hans Modstandere, ikke havde handlet anderledes, »end det som oprigtige, ærlige Danne-mænd vel egner og anstaar«, og at de havde efterladt ham og hans Hustru de Forseelser, de havde begaaet; han lovede nu at leve fredeligen med dem, sin kære Kollega og Sognefolket og ikke give Aarsag til Uenighed eller Trætte i nogen Maader, »men baade udi Kirken og uden Kirken, i Ord og Gjærninger, foruden noget usædvanligt Paafund, uden Menighedens Forargelse eller anden Forulempelse skikke og forholde mig som en fin, hæderlig Præstemand udi alle Maader vel egner og anstaar«. Han lovede derefter med sin kære Kollega at ville holde rigtig Skifte og Deling med Hensyn til Embedets uvisse Indtægter, og han vilde til først-

kommende Snapsting betale de tre Dannemænd 200 Rdl. til Dækning af deres Omkostninger. Erklæringen var tiltraadt og underskrevet af de tre Dannemænd, og 20/11 1655 skrev Kongen til Lensmanden, at nu skulde Sagen betragtes som afsluttet.

I Erklæringen af 4/10 1655 forekommer for første Gang en Henviſning til Mag. Jens's Hustru, og derigennem faar man et Indblik i, at ogsaa hun har spillet en Rolle i Byen, og at en Del af de Sammenkomster, der har været holdt i Anledning af Striden, har fundet Sted i hendes Stuer; det er iøvrigt et Særſyn, at Kvinder nævnes i Sager af den Art.

8. Claus Christensen. Claus Skriver, som han almindeligvis kaldtes, var Købmand, og som saadan handlede han efter Tidens Skik med mangt og meget. Han solgte Mursten, Tømmer, Søm og Spiger, og til Hald afhændede han store Mængder af Korn, Smør, Honning, Kvæg, Høns, Gæs, Æg og Fisk; en Vare, han ogsaa førte, var Haar, der brugtes til at blande i Kalken. I 1641 fik han kongelig Bevilling til at bruge Vinhandel; det var en særlig Ret, han derved fik, men som en Del af Byens andre Købmænd ogsaa havde; de maatte handle med rhinsk Vin og med fransk Vin, som de skulde sælge til billig Pris, men de skulde passe nøje paa at holde de to Sorter adskilte, de skulde ligge hver i sin Kælder, »og ikke hos hverandre«.

Han holdt aabent Herberg for rejsende Folk, og han skaffede sig derved Frihed for al Skat og Indkvartering, baade Kongens og Byens Paalæg og Tyngde; det synes dog, som om han efter en Del Aars Forløb har opgivet denne Næringsvej.

Han indſaa tidligt, at det var en økonomisk Fordel for en Borger i Viborg at være i Besiddelse af Ejendomme i Byen og af Jord paa Byens Mark, og da han efterhaanden fik saa mange Tilidshverv, at han kun vanskeligt kunde passe sin Krambod, opgav han i Slutningen af 1650-erne denne og levede derefter udelukkende af sin Avling og af Renterne af sin Formue. Denne havde han dels tjent selv og dels faaet med sin Hustru som Arv efter hendes Fader.

I 1647 blev han Skriver hos den jyske Landkommissær, der havde Bestyrelsen af nogle af Landsdelens Pengemidler; denne Stilling beklædte han i mange Aar, og det er rimeligvis den, der har givet ham Navnet Claus Skriver. Lønnen for dette Arbejde forfaldt ikke regelmæssigt, og i 1661 var hans Tilgodehavende voxet til 1500 Rdl. Han bad nu Kongen, om han som Betaling maatte faa det Stykke af Viborg Bymark, der hørte til Hald Slots Ladegaard, og som hed Biskopstoft; det laa ubekvem for Hald, men godt for ham; han vilde saa samtidig yde Kongen 4 Bøndergaarde, hvoraf den ene laa i hans Fødeby Lund i Gjellerup Sogn;

det ligger nær at slutte, at denne har været en Arv efter hans Fader. Kongen undte ham Biskopstoften, der var det bedste Stykke af Viborg Bys Mark, og som blev beregnet til 40 Tdr. Hartkorn, hver Tønde til 37½ Rdl. — »eragtes Valleur ikke at kunne være højere, det er øde Jord uden nogen Bygning eller Herlighed«, bemærkede Renteskriveren til Kongen. Byens Borgere var senere meget misundelige paa Claus Skriver, fordi han havde faaet den fede Bid. Biskopstoften, der nu omtrent optages af Kirkegaarden og Kasernen, havde oprindelig tilhørt Viborg-Bispen, men var ved Reformationen sammen med Hald overgaaet til Kronen.

I 1649 blev Claus Christensen Raadmand og 1659, da *Søren Bøeg* var død, Borgmester. Han var en myndig Mand og har utvivlsomt gjort sin By store Tjenester ved at bringe Orden i dens Forhold, men han havde et vanskeligt Sind og kunde daarlige klare sig med de Mennesker, han kom sammen med, baade dem han mødte paa Embeds Vegne og hans daglige Omgangsfæller. Han var ubestridt en dygtig Mand, men han var lille af Væxt og var bange for at blive set over Hovedet; han var hidsig af Natur og kunde, naar han følte, at andre var i Færd med at ville træde ham for nær, fare op som Trolde af en Æske.

Det hændte en Gang paa Viborg Raadstue — d. v. s. i Stueetagen i det Raadhus, der var det nuværende gamle Raadhus's Forgænger, og som laa paa det samme Sted — at der var Møde mellem Stænderne til Raadslagning angaaende Rigets Sager; det var kommet til et Ordskifte imellem en stor og blodrig Adelsmand og den lille Borgmester, og pludselig greb Adelsmanden fat i Borgmesteren og vilde kaste ham ud ad Vinduet; til alt Held blev Gærningen ikke ført til Ende.

Kongens Opmærksomhed blev tidligt henledt paa Borgmesteren i Viborg, og denne kunde Livet igennem glæde sig ved Majestættens Bevaagenhed. I 1660 var han sin Bys Tillidsmand ved de Stændermøder i Kjøbenhavn, der dannede Indledningen til Enevældens Indførelse, og det følgende Aar blev han sammen med Borgmester *Carsten Tønnesen* i Ribe og Landstingshører, Borgmester *Hendrich Jensen* i Viborg af Regeringen sendt rundt til de jyske Købstæder for at efterse deres Lovbøger; de følgende Tidens Begivenheder kaldte ham flere Gange til Kjøbenhavn, og det kostede ham efterhaanden mange Penge, thi det var kun sjældent, at han fik sine Udgifter dækket af Statskassen. Han klagede sig — kaldte sig selv »jeg fattige Mand« — men han var alligevel til Stadighed at finde blandt Byens rigeste Mænd.

9. Arven efter Maren Pedersdatter. I Foråret 1655 flyttede Mag. Jens Ostfeld ind i Svigermoderens Gaard paa Sct. Matthias Gade (jfr. Afsnit 3), og Maren Peders-

datter blev sammen med en Tjenestepige taget i Kost hos ham og hans Hustru. Magisteren skulde i Husleje betale 12 Rdl. om Aaret, og i Kost for Svigermoderen og hendes Pige skulde han have 60 Rdl. aarligt. I Marts 1663 døde Maren Pedersdatter. Derefter foretog nogle Udsendinge fra Borgmestre og Raad sammen med en Del andre Dannemænd, valgt blandt Byens Borgere, Registrering af Boet, og ved disse Møder blev der drukket ialt 8 Tønder Øl (1 Td. = 120 Potter); desværre fortæller de gamle Beretninger ikke, hvor mange Gange de kom sammen, og hvem der var tilstede. Saa blev Sagen paadømt af 4 af Kongen udnævnte Kommissærer, og deres Afgørelse faldt omkring Nytaar 1665.

I Anledning af denne Dom var der stor Uenighed mellem Arvingerne. De to Svogre kunde ikke enes om, hvad hver især havde faaet af Svigermoderen i hendes levende Live, og de havde begge, inden Sagen blev optaget til Doms, fremlagt lange Redegørelser.

Overfor Kommissærerne havde Magisteren hævdet, at han havde bekostet 123 Rdl. paa Istandsættelse af Ejendommen paa Sct. Matthias Gade, men efter nogen Forhandling viste han sig villig til at nedskrive Beløbet til 83 Rdl.

Borgmesteren havde hævdet, at da Maren Pedersdatter i sine sidste Aar var blind, maatte de Breve, der var udstedt af Magisteren i hendes Navn, være værdiløse, men Kommissærerne dømte, at forsaavidt de ikke var til Gavn for ham, skulde de anses for gyldige.

Magisteren havde krævet 480 Rdl. for den salig Kones Kost i 8 Aar og 158 Rdl. i Renter af denne Sum, men Borgmesteren havde dertil svaret, at der fandtes intet Bevis for, at Svogeren skulde have Betaling for denne Ydelse; Kommissærernes Dom lød dog paa, at han skulde have de omtalte Penge.

Magisteren paastod, at Claus Christensen uberettiget havde tilegnet sig Svigerfaderens Ladegaard, der laa i Gravene, hvor nu Nr. 3—13 findes, samt Gaarden Thostrup i Almind, men han maatte bøje sig, da Borgmesteren fremlagde lovformelige Skøder og Overdragelsedokumenter.

Der var Enighed om, at Gaarden paa Sct. Matthias Gade skulde deles med $\frac{7}{12}$ til Magisteren og $\frac{5}{12}$ til Borgmesteren; Uligheden skyldtes, at Mag. Jens Ostenfeld havde udbetalt *Margrete Wadsdatter*, der var Maren Pedersdatters Barnebarn, et Arvefor-skud. Der var derimod i høj Grad Uenighed med Hensyn til de Regler, efter hvilke Gaarden skulde deles, og ved hvert nyt Forslag følte Magisteren sig forurettet.

I Juli Maaned 1665 befalede imidlertid Kongen, at nu skulde Byfogden dele Gaarden, og denne berammede da en Sammenkomst til Torsdag den 10/8; hertil svarede Magisteren, at han kunde ikke komme, da han skulde forberede sig paa sin Bededagsprædiken, og Sammenkomsten fandt saa Sted den næste Dag Kl.

12 Middag; her gjorde Byfogden Rede for Planen: $\frac{5}{12}$ imod Øst, $\frac{1}{6}$ i Midten (der skulde tilfalde Magisteren) og $\frac{5}{12}$ imod Vest; han bad saa Magisteren vælge først, men det vilde denne ikke, og Resultatet blev, at Borgmesterens Fuldmægtig tog den østlige Part.

Imidlertid kom Margrete Wadsdatters Ægtefælle, *Samuel Samuelsen* fra Christianopol, til Byen, han boede hos *Niels Nepgaardt*, og han forlangte hele Sagen afgjort hurtigt, da han havde travlt og skulde hjem igen; det lykkedes at komme til Vejs Ende, men det voldte en Del Besvær, da Mag. Jens til at begynde med ikke vilde anerkende ham som Arving, men betragtede ham som en fremmed og ukendt Mand.

Sagens Forløb fortæller om Modvilje og Trættekærhed hos begge Svogrene, og det er vanskeligt at finde ud af, hos hvem den meste Skyld laa; der findes en Erklæring fra Viborg Raadstue, hvori det hævdes, at Magisteren havde trukket Sagen i Langdrag ved, at han havde været utilfreds med alle de Tilbud, der blev gjort ham, men Raadstuen var Borgmestre og Raad, og man kan derfor ikke se bort fra, at Claus Christensen kan have haft Indflydelse paa Erklæringen — saa er man lige vidt.

10. Skatteforhold. Der havde længe været Utilfredshed med Hensyn til Borgmestres og Raads Færd; man havde ikke noget imod, at de Mænd, der havde Møje og Besvær med at styre Byens Sager, fik en vis Løn for deres Arbejde, men de menige Borgere var efterhaanden kommet ind paa at ville beskyldte de høje Herrer for i høj Grad, naar Skat skulde udskrives, at se paa deres eget og lade de andre sidde med Smerten.

En Kreds af Borgere med *Kield Nielsen Bøeg* og *Laurids Jensen Bering* (blev Raadmænd henholdsvis 1669 og 1670) i Spidsen mente omsider — det var i 1669 — at Tiden var inde til, at man burde skride til Handling.

Taxerborgerne — ialt 24, 8 af Købmandslauget og Resten af de andre 8 Laug — som skulde ansætte deres Medborgere til Skat, var blevet paa det rene med, at det Grundlag, de hidtil havde haft, ikke var tilfredsstillende. Skatten var tidligere blevet lignet under Hensyn til Borgernes Næring, Købmændenes Handel og Haandværkernes Arbejde, men der var i Byen en Del Folk, hvis væsentligste Indtægter laa paa andre Omraader, og som man tidligere ikke rigtig havde faaet med. Blikket var navnlig rettet imod Borgmestrene og Raadmændene, der havde opgivet deres Købmandsskab, og som nu levede af deres Agerbrug og deres store Formuer, og blandt dem især imod Borgmester *Claus Christensen*.

Man beskyldte ham for paa forskellig Maade at have skaffet sig ulovlige Fordele. Da Svenskekrigene var endt, havde Byen, der havde været nødt til at laane hos sine velstaaende Borgere, en

meget stor Gæld; men da man efter nogle Aars Forløb ikke evnede at faa den tilbagebetalt, gav Kongen Viborg Lov til at udlægge Dele af Byens Markjorder for derved at tilfredsstille Kreditorerne. Det blev nu sagt om Claus Christensen, at han ved denne Lejlighed havde sørget for at tage først, saa at han havde skaffet sig den mest fordelagtige Jord; om det er helt rigtigt, faar staa hen, han vilde ialfald gjerne have haft Nørremølle, men den tog *Kield Bøeg*.

18/1 1669 skrev saa Taxerborgerne til Borgmestre og Raad. De henvendte sig i høflige Vendinger til Byens høje Øvrighed og bad om, at Borgmestrene og Raadmændene selv vilde opgive alle deres Ejendomme i Byen, baade Gaardene og Lejeboderne og deres Agre paa Viborg Mark; om disse sidste ønskede man at vide, hvor de var beliggende, og hvor meget Sæd, der kunde saas i dem; havde først de styrende opgivet deres Ejendomme, vilde man kunne forlange, at de menige i Borgerskabet skulde være dem følgagtige; naar saa Skatten paa Grundlag af disse Opgivelser blev lagt, vilde ingen kunne gøre Bemærkninger om Uretfærdighed. Magistraten svarede herpaa, at selv om der tidligere efter kongelig Befaling var blevet foretaget en Vurdering af alle Ejendomme, Bygninger og Markjorder, vilde Borgmestrene og Raadmændene dog lade optage en ny Fortegnelse og heri i Særdeleshed nævne, hvad der i Aarenes Løb var købt og solgt, og de vilde ogsaa tilholde Borgerne at opgive deres Ejendomme og Jorder; de maatte dog gøre opmærksom paa, at dette ikke saa hasteligen kunde lade sig gøre, Sneen maatte først være smeltet, og de vilde derfor anmode Taxerborgerne om at gaa i Gang med Ansættelserne og dertil bruge forrige Aars Taxering; de vilde dog bede dem tage særligt Hensyn til Bryggeri og Ølsalg, hvorved der var god Fortjeneste, medens der næsten ingen Gevinst var ved Landbruget.

Taxerborgerne mente i denne Skrivelse, der var dateret den 27/1, at kunne læse, at Borgmestrene og Raadmændene vilde trække Sagen i Langdrag og egentlig var til Sinds ikke at ville give de forlangte Oplysninger, og man kan jo ogsaa med nogen Ret hævde, at Bemærkningen om Sneen nok kunde gaa ind under Betegnelsen Udflugter. Borgmester *Claus Christensen* og Raadmand *Hendrich Jørgensen* udtalte da ogsaa senere, at det var forkert at ville forlange af Ejerne, at de skulde taxere deres eget, thi derved vilde netop stor Ulighed kunne ske — igen Udflugter, thi der var jo ikke forlangt Taxering, men kun Opgivelse af Beliggenhed og Saasæd. Bemærkningen om Landbrugets ringe Udbytte var ogsaa uheldig, thi da det senere gik tilbage for de velhavende Borgere, var det netop Driften af deres Markjorder, der holdt dem oppe.

Den 8/2 gik Taxerborgerne til Retten og anklagede Borgmestre

og Raadmænd for ikke at ville give dem de forlangte Oplysninger, og Byfogden ansatte Sagen til den 20/2. Imidlertid var der gaaet en Adresse rundt blandt Købmandslaugets Medlemmer, og den havde faaet ialt 49 Underskrifter; Laugsbrødrene erklærede heri, at de i Anledning af den standende Strid mellem Borgmestre og Raad og Taxerborgerne vilde staa Last og Brast; de samstemmede med disse sidste i, at de havde paaført Magistratens Medlemmer Proces, fordi de ikke havde villet opgive deres Ejendomme, og de forpligtede sig til i Fællesskab at ville afholde Omkostningerne ved Processen, »paa det der en Gang for alle kan ske rigtig Taxering og Ligning paa Byens Skatter imellem den rige saavel som den fattige«. Erklæringen fik imidlertid en kedelig Ende, idet 8 af Købmændene nægtede at skrive under — fordi de ikke havde nogen Aarsag til at oprette et saadant hemmeligt Skrift imod deres kære Bys Øvrighed — og gav denne Underretning om Sagen. Magistraten klagede til Kongen, og senere, da Sagen kom for Højesteret, benyttede Claus Christensen og Hendrich Jørgensen Lejligheden til at tale om denne Sammenrotning; de vidste ikke, med hvilke Ord de skulde betegne en saadan samlet Optræden overfor kongelig Majestæts tilforordnede Tjenere og Byens Øvrighed, og at man ikke kunde bebrejde de enkelte ærlige Mænd, der havde givet Magistraten Kundskab herom.

Borgmestre og Raad bad derefter, om Sagen maatte blive paa-dømt af en Kommission, og Kongen bestemte, at nogle Adelsmænd og nogle Landsdommere skulde træde sammen; de skulde undersøge Sagen og indsende udførlig Relation om den; senere fik de Befaling til at kalde Parterne for sig og dem med Venlighed forene eller ved endelig Dom adskille.

Imidlertid havde Byfogden afsagt sin Dom: Borgmestre og Raadmænd skulde opgive deres Ejendomme og Markjorder.

Det er interessant at lægge Mærke til Byfogdens Stilling; i Arvesagen havde den gamle *Jens Jørgensen* nærmest staaet paa Claus Christensens Side, og man faar uvilkaarligt det Indtryk, at han i sine Afgørelser ofte var denne følgagtig; nu var der kommet en ny Byfoged, *Erich Hansen*, maaske en Mand udefra, og han følte sig ikke forpligtet til at vandre i Øvrighedens Fodspor.

Kommissærernes Dom gav Taxerborgerne Medhold: Borgmestre og Raadmænd havde ikke med tilstrækkelig Nøjagtighed opgivet deres Grunde og Ejendomme, som det var forlangt af dem, de havde handlet forkert ved Borgernes Skatteansættelser, de havde forsømt at give Borgerne Underretning om Byens Regnskaber, og deres Forhold ved Ordningen af Byens Gæld fra Svenskekrigenes Tid havde været forkert.

Saa blev Sagen indanket for Højesteret. Claus Christensen og Hendrich Jørgensen beklagede sig her over Langsommeligheden

og over, at Borgerskabet kunde nøjes med at sende en Fuldmægtig, de havde maaske gerne set, at hele Selskabet var blevet besværet med de store Udgifter, der var forbundet med en Rejse til Kjøbenhavn. »Mig fattige Mand, Claus Christensen, haver det været til allerstørste ubodelig Skade, som derover nu paa andet Aar har maattet opholde mig fra mit Hus, med stor Udgift og Bekostning, indfaldende i stor Sygdom og Svaghed, foruden anden Skade og Forsømmelse, saavel som jeg, Hendrich Jørgensen, som den ganske Fjor Sommer opholdt mig her for samme Sags Skyld, og min Fuldmægtig stedse siden haver været her paa Stedet, og jeg nu selv anden Gang er for samme Aarsags Skyld overrejt og i saa Maader udstanden stor Omkostning og Penge Spild«. De sluttede deres Erklæring til Retten med at indstille, at forskellige Mænd, deriblandt Raadmændene Kield Bøeg og Laurids Bering, maatte stande til Rette.

Højesterets Dom af 29/8 1670 frifandt Byens Øvrighed. Retten fastslog, at det var Borgerskabet, der havde begyndt den omtalte »Uenighed og vidtløftige Trætte, at benævnte Borgmester og medinteresserte aldeles intet har handlet imod deres Embede og Pligt udi alle Poster, som de af Borgerskabet beskyldes for«, og den lod det gaa ud over de to Raadmænd: »i det øvrige bør Kield Bøeg og Laurids Bering, Raadmænd, som til denne Trættes Begyndelse og Fremgang har fremfor andre været sær og passioneret instrumenta, at have deres Raadmands Sæde og Embede forbrudt«.

Øvrigheden havde baaret Sejren hjem, men det gamle Ordsprog, at der gaar ikke Røg af en Brand, uden at der er Ild i den, trænger sig frem og kræver at blive hørt, og Røg over Viborg — det havde der været.

11. Økonomiske Forhold. Enkerne. I Penge-sager var Claus Christensen en haard Mand; havde han ydet en Mand et Laan, og fik han ikke siden Renter og Afdrag i rette Tid, stod han stejlt paa sin Ret, og passede det ham, lod han sig strax Pantet, almindeligvis en Gaard, udlægge. I 1662 havde han saaledes forstrakt de to Viborg-Købmænd, *Claus Dam* og *Jacob Hansen Wiff*, med 700 Rdl., og til Gengæld havde han faaet Pant i den dem tilhørende Ejendom paa Hjørnet af Store Torv og Store Sct. Mikkels Gade; 6 Aar senere havde han endnu 253 Rdl. til gode, men der var nu kun ringe Udsigt til, at de to Købmænd, hvis Forretning var gaaet tilbage, kunde udrede de forfaldne Renter og Afdrag; skønt deres tidligere Kompagnon, *Peder Jensen Bering*, tilbød at betale 200 Rdl. strax og Resten efter 4 Aars Forløb, vilde Claus Christensen ikke høre Tale om dette mindelige Forlig; naar Renter og Afdrag ikke blev betalt til rette Tid, var

hele Beløbet forfaldet strax, og ved Rettens Hjælp lod han sig Gaarden udlægge; $\frac{1}{2}$ Aar senere solgte han den for 500 Rdl.

Det var almindeligvis ikke Claus Christensens Vane at laane Penge ud mod Pant i spredt liggende Jordegods, og han adskilte sig derved fra de andre velstaaende Viborg-Mænd; naar de be- trængte Adelsmænd kom til ham, foretrak han at afkøbe dem God- set strax fremfor at give Laan paa langt Sigt. Kun enkelte Und- tagelser fandtes, og blandt dem, der opnaaede at blive hørt, var *Eggert Abildgaard* til Lynderupgaard i Rinds Herred; han pant- satte efterhaanden hele sin Hovedgaard, hvoraf en Del til Claus Christensen; i 1667 maatte han gaa fra Gods og Gaard, og Li- centiat *Peder Lassen* overtog Ejendommen; samme Aar købte Claus Christensen denne ud, og han blev nu Ejer af den gamle adelige Hovedgaard, der forblev i Slægtens Eje i næsten 70 Aar.

Claus Christensen ejede et lille Hus med Have i Gravene; dette lejede han i Februar 1657 ud til *Anders Jacobsen*, der paa det Tidspunkt var Sergent i Kongens Tjeneste, og dennes Hustru flyt- tede ind, ordnede og tilsaaede Haven; nogle Maaneder senere ventede man, at Fjenderne vilde drage op i Jylland, og Claus Chri- stensens Hustru lagde derfor Beslag paa Haven, idet hun foregav, at de skulde bruge den til deres Køer og Heste; da Freden det følgende Aar var sluttet, forlangte Claus Christensen hele Hus- lejen for et Aar betalt, og Anders Jacobsens Gang til Retten var forgæves; Claus Christensen gjorde sig ydermere Umage for at faa Anders Jacobsen og hans Hustru jaget ud af Byen som uærlige Misdædere, men paa dette Punkt fik han ikke sin Vilje, et konge- ligt Beskyttelsesbrev værnede Anders Jacobsen.

Claus Christensen var, da Sagen imod Borgerskabet var bragt til Ende, syg og træt af Dage, og 11/12 1671 døde han; de sid- ste Aar boede han i sin store Gaard i Sct. Mogens Gade lige over for Gammel Torv; den laa paa en Del af den Grund, der nu optages af den kommunale Administrationsbygning; han blev be- gravet i Domkirken, og i den søndre Korsarm ses endnu en Sten med latinsk Indskrift fra hans Epitaphium.

Mette Pedersdatter døde 11/6 1677.

Hun havde efter sin Ægtefælle arvet ikke blot betydelige Mid- ler, men ogsaa noget af hans stridbare Sind; hun var vanskelig omgængelig, saa meget paa Pengene og vilde gjerne have beholdt hele Formuen, og trods venlige Henvendelser og mere officielle Skrivelser fra Byens Øvrighed havde hun ikke været til at formaa til at lade Boet registrere og dele imellem sig selv og Børn og Børne- børn; endelig maatte Kongen gribe ind og forordne, at det skulde gøres. Under de Forretninger, der nu fulgte, viste det sig at være saare svært at faa ordnet Byens Gæld til hende, og en Kom- mission maatte nedsættes for at bringe Sagen ud af Verden.

Nogle Exempler fortæller om hendes Genvordigheder. I 1660 havde Claus Christensen laant 300 Rdl. til *Kield Nielsen* i Tisted (? i Gislum Herred); en Del deraf havde Enken betalt tilbage, men endnu saa sent som i 1675 var der en Rest, og den havde Mette Pedersdatter svært ved at inddrive; hvorvidt det lykkedes hende, kan ikke oplyses. I 1674 saa hun sig nødsaget til at indmane Fru *Birgitte Urne*, *Claus Seefelds* Enke til Visborggaard, til at inddrage i *Salomon Gerbers* Hus i Viborg og blive der, til hendes Gæld var betalt, det vil paa Nutidens Sprog sige, at den adelige Dame maatte vandre i Gældsfængsel hos den Viborg-Borger.

Mette Pedersdatter var næppe videre vel lidt i Viborg, og om den Mening angaaende hendes Færd, der var gængs i Byen, fortæller et lille Optrin i Raadstueretten: *Bertel Sørensen*, der var Raadstueskriver, skulde paa Embeds Vegne læse nogle af hende udstedte Erklæringer højt, og pludselig undslap der ham nogle Ord: »Der løj hun som et Skarn!« Det siger sig selv, at han ikke slap helt godt fra denne Bemærkning. —

I 1670 gik Mag. *Jens Ostenfeld* bort, den 13/10 blev han begravet i sin gamle Sognekirke.

Enken levede endnu nogle Aar, *Karen Pedersdatter* døde først i 1688, begravet 13/3, og i den Tid var hun beskæftiget med at ordne sin Mands økonomiske Forhold, d. v. s. sørge for, at de Gældsbreve, han havde efterladt sig, blev indfriet, mens endnu Tid var.

Deres Pengeforhold var vidtløftige og kræver nærmere Redegørelse.

I 1661 kom *Jørgen Lange* til Bregninggaard i Ringkjøbing Amt og hans Hustru Fru *Dorethe Galde* og laante 200 Rdl.; til Gengæld pantsatte de en Del Sølvtoj, deriblandt en Kande med Familien Marsvins Vaaben; ved deres Opbudsbo (Fallit) i 1665 blev dette imidlertid givet til andre, og Kommissærerne i Boet maatte derfor erstatte Mag. *Jens* dets Værdi, d. v. s. give ham Løsøre og Jordegods i Stedet.

I 1664 havde Fru *Regitze Parsbjerg*, *Jørgen Høgs* Enke til Hammergaard i Vrads Herred, en Gæld til Mag. *Jens* paa 800 Rdl., og han fik derfor udlagt nogle Gaarde i Sønder Borup og Ugelris, 16 km Nord for Viborg.

Niels Axelsen Juul til Bjørnsholm var efterhaanden kommet i stor Gæld til *Jens Ostenfeld*, men han havde trods mange Paa-mindelser ikke betalt noget Afdrag, sandsynligvis heller ikke Renter; i 1666 indmanede Mag. *Jens* ham til adeligt Indlager og Arrest i *Laurids Olufsens* Hus i Viborg og af samme Arrest ikke uddrage, hverken Dag eller Nat, førend Gælden var betalt; Arresten blev forkyndt *Niels Juul* under hans Besøg i *Jacob Hasses*

og *Hans Jørgen Majoners* Krambod i Sct. Matthias Gade — den laa, hvor nu Sparekassen har sit Hus — men han gav ikke Møde, og først i 1681 og 1682 fik Karen Pedersdatter Indførsel i hans Gods.

Fru *Karen Galde, Børge Rosenkrantz's* til Kokkedal i Øster Han Herred havde købt en Gaard tæt ved Sct. Budolphi Kirke i Aalborg og i den Anledning mod Pant i Gaarden laant 400 Sldl. af Jens Ostenfeld; i 1667 solgte han dette Pant.

I 1670 laante *Jens Sehested* til Holmgaard i Skodborg Herred, Ringkjøbing Amt, 1000 Rdl. og pantsatte Jordegods i Herredet.

I 1673 laante Fru *Elisabeth Friis, Axel Juuls* Enke til Kristrup ved Struer, 400 Rdl. af Karen Pedersdatter og pantsatte forskelligt Løsøre, herunder 1 Guldarmbaand, nogle Sølvgenstande med adeligt Vaaben og nogle Damaskes Gardiner og Sengeomhæng; i 1677 døde Fru Elisabeth, og Værgen for hendes Dødsbo vilde nu betale Karen Pedersdatter de 400 Rdl., men denne nægtede at tage imod Pengene, da de ikke var rettidigt opsagt; Viborg Raadstueret dømte, at hun skulde tage imod den, men den Afgørelse vilde hun ikke anerkende; i 1679 dømte Højesteret hende til at annamme de 400 Rdl., der indtil da var deponeret hos Raadmand *Hendrich Jørgensen* i Viborg.

I de følgende Aar hændte det gentagne Gange, at Karen Pedersdatter lod Adelsmænd indmane til Arrest:

1681: *Iver Høg* til Bjørnholm i Sønder Djurs Herred i Raadstueskriver *Bertel Sørensens* Hus;

1681: *Jørgen Due* til Halkjær i Aars Herred hos Vinhandler *Peder Knudsen Nandrup*; han var syg og gav derfor ikke Møde, og hans Gæld, der var paa 1700 Rdl. blev først betalt i 1692;

1683: *Iver Høgs* Enke *Helle Trolle* i Bertel Sørensens Hus; det maa betyde, at hendes Ægtefælle, der var fraværende, da Arresten i 1681 blev forkyndt, hverken var mødt eller senere havde betalt;

1683: *Christian Giedde* til Skivehus hos Bertel Sørensen.

I 1689 indmanede Arvingerne *Christian Reetz* til Børglum Kloster og *Jens Sehested* til Katholm i Sønder Djurs Herred til at møde i Urmager *Bro Hansens* Hus i Viborg; deres Gæld stammede fra 1686 og 1687 og drejede sig altsaa om Penge, Karen Pedersdatter havde laant ud.

I 1681 fremkom Guldsmed *Peder Rasmussen* med et Regningskrav paa Karen Pedersdatter; hun hævdede imidlertid at have betalt Varerne kontant, men Sagen har Interesse derved, at Varerne og deres Priser nævnes:

1 Sølvplade til Mag. Jens Ostenfelds Kiste	10 Sldl.
1 do. mindre til Sønnens Kiste	3 -
1 Sølvfad, 1 Sølvbæger (forgylt) og 1 Pokal	2 -
2 bøhmiske Diamanter	3 Mk.
4 Knæspænder	2 -
Reparation af Guld- og Sølv-sager	1 - 2 -

12. Efterslægten. *Claus Christensen* og *Mette Pedersdatter* fik i Løbet af 21 Aar 16 Børn, hvoraf de 13 blev voxne; de fleste af disse blev gift og satte Børn i Verden, og en talrig Efterslægt voxede op. Her skal dog kun gøres Rede for det første Slægtled.

Claus Christensen gav sine Børn Slægtsnavnet *Reenberg*, og dette har deres Efterkommere bevaret til Nutiden. Meningerne er delte med Hensyn til Grunden til, at han fandt dette Navn — selv brugte han det ikke; nogle hævder, at det er dannet ved Omskrivning af hans Morfaders Navn *Renior* (han hed maaske *Rennerg*), medens andre vil vide, at det stammer fra en adelig tysk Slægt, hos hvem *Claus Christensen* i sin Ungdom var ansat, et Slægtssagn, der ikke kan bevises.

De voxne Børn er følgende:

Maren, født 1640; gift med *Hans Ottesen Blichfeld*, født ca. 1620, død 1684, Dr. med., Læge i Viborg;

Kirsten, født 1641, død 1671; gift med *Ejler Jacobsen*;

Anna, født 1642; gift med *Axel Mogensen Skov*, Forpagter paa *Vindum Overgaard*, senere paa *Kjeldgaard* i *Salling Nørre Herred*, i 1686 *Konsumtionsforpagter* i *Halds Amt*; han flyttede til *Viborg*, hvor han døde;

Peder, født 1644, død 1699, *Magister*, 1672—77 *Conrector* i *Viborg*, 1675—80 *Sognepræst* til *Viborg Domkirke*, 1680—99 til *Sct. Budolphi* i *Aalborg*; gift med *Maren Pedersdatter Slange*, død 1710;

Christen, født 1645, død i *Skaane*, ugift;

Margrete, født 1649, død 1724; gift 1. med *Henrik Jensen Jermiin*, født 1637, død 1689, *Sognepræst* til *Hjerm* og *Gimsing*, *Syd for Struer*; 2. med hans *Eftermand Mads Knudsen Hessel*, død 1700;

Karen, født 1650; gift 1. med *Cornelius Madsen Lerche*, død 1689, *Sognepræst* til *Oure* og *Vejstrup* mellem *Nyborg* og *Svendborg*; 2. med *Eftermanden Kield Sørensen Balslev*, død 1728;

Jens, født 1652, død 1733, *Magister*, 1691—1705 *Rector* i *Viborg*, ejede *Lynderupgaard* og indrettede her paa sine ældre Dage en *Kostskole*; gift med *Anna Marie Pedersdatter Slange*, født 1657, død 1691;

Frantz, født 1653, død 1727, *Dr. med.* *Stadsfysikus* og *Pro-*

vincialmedikus i Aalborg, ejede Holmgaard, 15 km Nord for Viborg; gift 1. 1685 med *Bente Marie Christophersdatter de Hemmer*, født 1669, død 1697; 2. med *Karen Christiansdatter Luja*, født 1666;

Mette, født 1655, død 1736; gift 1689 med *Mag. Poul Mørch*, født 1658, død 1736, Præst ved Vor Frue Kirke i Aalborg;

Thøger, født 1656, død 1742, 1703—42 Landsdommer i Viborg, Digter, Forpagter af Lynderupgaard, senere Ejer af Ristrup, 12 km Nordvest for Aarhus; gift 1685 med *Magdalene Mathiasdatter Broberg*, død 1729;

Peder Hegelund, født 1658, død 1743 eller 1744, Borgmester i Aalborg; gift 1691 med *Anna Jensdatter*, død 1707;

Morten, født 1660, død 1736, Magister, Sognepræst til Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn; gift 1694 med *Marie Margrethe Bagger*, født ca. 1647, død 1739.

Af gamle Borgmester *Peder Ostenfeldts* Børn havde

Raadmand *Niels Ostenfeld* Datteren *Giertrud*, der døde 1670, og som var gift med *Jacob Hasse*, Købmand og Raadmand i Viborg;

Margrete Ostenfeld havde i sit Ægteskab med Raadmand *Jens Ibsen* adskillige Børn, af hvilke dog kun 3 Døtre blev voksne;

Karen, gift 1. 1671 med *Peder Jensen*, født 1638, død 1698, Sognepræst til Nørholm, 12 km Vest for Aalborg, kaldte sig *Nørholm*; 2. med *Peder Pedersen Jessen*, død 1748, Sognepræst til Tisted og Binderup, 18 km Nordvest for Hobro;

Anna, født 1658, gift 1. 1683 med *Hans Pedersen Bødker*, født 1638, død 1713, Købmand i Viborg; 2. med *Mathias Poulsen*, død 1729, Etatsraad, Landsdommer i Viborg;

Apelone, født 1661, død 1731, gift 1693 med *Friderich Krüger*, død 1717, Konsumtionsforpagter i Skive, senere Raadmand i Viborg;

Mag. *Jens Ostenfeld* og *Karen Pedersdatter* havde følgende Børn:

Peder, født ca. 1646, død ugift 1694, Student;

Thøger, født ca. 1651, død 1725, Ejer af Lundgaard i Fjends Herred; gift 1691 eller 1693 med *Sara Rasmusdatter Overgaard*, død 1728; de havde 5 Døtre og 1 Søn, men denne sidste efterlod sig ikke Børn;

Peder, død udenlands, *Jens*, død 1677, *Christen*, død 1676; de var alle tre Studenter og efterlod sig ikke Afkom;

Ane, død 1719, blev i 1671 gift med *Christen Erichsen*, født 1639, død 1711, Magister, Sognepræst til Sortebrødre Kirke i Viborg, Viborgs Historieskriver; de havde 4 Sønner og 1 Datter, der alle i Daaben fik Navnet Ostenfeld; disses Efterkommere spredtes

over Danmark og Norge og er for Mandsliniernes Vedkommende enten uddøde eller ukendte.

Den nulevende danske Gren af Slægten stammer fra *Christen Pedersen Ostenfeld*, født 1669, død 1741, der var Gaardejer i Kvorning i Sønderlyng Herred, 18 km Øst for Viborg, og som regnes for at være en uægte Søn af Mag. Jens Ostenfelds ældste Søn Peder.

KILDER OG HENVISNINGER.

Afsnit 3. Severinsen: Viborg Domkirke. Köcher: Viborg Søndre Sogns Kirkes Historie. Christen Erichsens Haandskrift, Universitetsbiblioteket Add. Nr. 80, fol. 413—16. Viborg Landstings Dombog 1666. 108, 123.

4. *Danske Samlinger 2. R. IV. 47 ff. E. T. Kristensen: Jyske Folkeminder, især fra Hammerum Herred. III. 61 ff. Samlinger til jydsk Historie og Topografi 2. R. III. 181 ff. Jens Ostenfeld: Slægten med de røde Roser. Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: Patriciske Slægter III. Landst. Domb. A. 1612. 55. Halds Lensregnskaber 1610, 1635, 1640.*

5. *Indkomne Breve til Danske Kancelli 1629 9/1, 10/2, 1648 2/4. Viborg Bispearkiv, Hovedreversal Nr. 63.*

6. *Jyske Tegnelser XI. 131 ff. Indk. Br. 1645 12/3, 4/5.*

7. *J. Tegn. XIII. 27. 182 f. 199. 283. 386. 407. 428. Indk. Br. 1655 26/8. Herredags Dombog Nr. 54. 875 ff. Jyske Registre XII. 459.*

8. *J. Reg. 1641 27/10, 1643 5/3, 8/5, 1651 17/8, 1652 10/5, 1656 13/5. J. Tegn. 1646 24/3. Bilag til Kgl. Skøde 1661 12/7, Nr. 19. Kirkehistoriske Samlinger III. 483 ff. Viborg Raadstues Dombog 1673 ff. 5. Højesterets Dombog 1662, 43.*

9. *Landst. Domb. 1665, 490 ff. 1666, 103 ff.*

10. *Højesterets Dom 1670 29/8 Nr. 134. J. Tegn. XV. 536. 540. 557. 569.*

11. *Vib. Raadstues Domb. 1673 ff. 143. 232. 327. Viborg Landstings Skøde- og Pantebog 2, 93; 9, 123, 191; 14, 41; 20, 178, 228, 369; 21, 60, 214, 239; 25, 27. J. Tegn 1672 5/6, 1673 28/7, 1681 17/9. Landst. Domb. B. 1664. II. 17. Højesterets Dom 126/1665. Domb. 1679 II. 23. Viborg Landstings Breve 1666 7/6 Nr. 7, 10/10 Nr. 17, 1670 5/2 Nr. 1, 1671 4/2 Nr. 2.*

12. *Historisk Tidsskrift 7. R. III. 213 ff. Wibergs Præstehistorie.*